Dadansoddi ar gyfer Polisi

YMCHWIL GYMDEITHASOL Y LLYWODRAETH

GOVERNMENT SOCIAL RESEARCH

Analysis for Policy

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ymchwil gymdeithasol
Social research

Number:05/2013

www.cymru.gov.uk

Gwerthusiad o Ail Adroddiad Interim y Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd

Gwerthusiad o Ail Adroddiad Interim y Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd

SQW
Graham Thom and Luke Delahunty

Ipsos MORI
Paul Harvey and Jon Ardill

Eiddo'r ymchwilydd yw'r farn a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid o reidrwydd farn Llywodraeth Cymru

I gael gwybodaeth bellach cysyllter â:
Janine Hale
Knowledge & Analytical Services
Welsh Government
Cathays Park Cardiff
CF10 3NQ
Tel: 029 2082 6539
Email: janine.hale@wales.gsi.gov.uk

Ymchwil Gymdeithasol Llywodraeth Cymru, 2013
ISBN 978-0-7504-9248-5
© Hawlfraint y Goron 2013

Crynodeb Gweithredol

Ym mis Awst 2010 penodwyd SQW, gyda chefnogaeth Ipsos MORI a'r Athro Geoff Lindsey o'r Ganolfan ar gyfer Datblygiad, Gwerthusiad ac Ymchwil Addysgol (CEDAR) ym Mhrifysgol Warwick, i gynnal gwerthusiad o'r model Astudiaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd (GICD). Mae'r ail adroddiad hwn yn cyflwyno'r casgliadau o ail flwyddyn y gwerthusiad (Medi 2011 hyd Medi 2012).

Trefniadau cyflenwi, rheoli a llywodraethu

Mae maint y Timau Integredig Cymorth i Deuluoedd (TICD) yn amrywio dros y tri safle Cam 1, gyda 15 o bobl yn Safle 1, 10 yn Safle 2 a 12 yn Safle 3.

Ceir darlun cymysg o ran sefydlogrwydd TICD ar draws y safleoedd. Yn Safle 1, er bod aelodaeth TICD wedi sefydlogi ac wedi parhau'n sefydlog, bu lefelau uchel o salwch staff oherwydd straen. Mae Safle 2 wedi parhau i elwa o aelodaeth TICD sefydlog eleni. Mewn cyferbyniad, mae Safle 3 wedi dioddef lefelau uchel o drosiant staff a newid. Effeithiodd rhai materion ansicrwydd swyddi ar sefydlogrwydd yr TICD. Mae'r diffyg a'r anghysondeb o ran cyflenwad achosion hefyd wedi creu rhai anawsterau.

Ar draws y tri safle Cam 1 cafwyd rhai anawsterau mewn diffinio a gweithredu rôl y Gweithiwr Cymdeithasol Ymgynghorol (CSW) yn effeithiol. Awgrymodd adborth bod y problemau yn aml yn gysylltiedig â hynafedd, lefel cyflog ac anghenion cefnogaeth neu'r hyn oedd yn ddisgwyliedig gan y CSW. Hefyd, roedd hi'n ymddangos bod y timau'n ansicr ynglŷn â'r ffordd orau i gael y gwerth ychwanegol o'r rôl CSW drwy'r ymchwil barhaus.

Yn gyffredinol, mae'r TICD wedi dod yn fwy cyfarwydd a hyderus o ran gweithredu'r GICD dros y 12 mis diwethaf. Teimlai'r staff eu bod wedi datblygu cymysgedd o sgiliau priodol sydd eu hangen i ddiwallu anghenion teuluoedd cymwys ac maent yn gefnogol i'r GICD.

Mae gwahanol arddulliau gweithio ac ymddygiadau staff TICD yn dod i'r amlwg ar draws y safleoedd. Mae strwythurau ffurfiol megis cyfarfodydd 'myfyrio' i annog trafod achosion fel tîm wedi gweithio'n eithaf da. Fodd bynnag, mewn un safle penodol cafwyd tystiolaeth o fwy o 'weithio annibynnol', a fydd yn creu problemau yn y dyfodol.

Ar gyfartaledd mae'r staff yn treulio 40% neu lai o'u hamser mewn cysylltiad uniongyrchol â theuluoedd achos. Gan hyd yn oed ganiatáu ar gyfer gweithgareddau allweddol eraill megis hyfforddiant, cyfarfodydd tîm, ymgysylltu

mewn gwasanaeth ehangach a theithio ac ati, awgryma hyn bod gallu ymhlith gweithwyr TICD i dderbyn achosion ychwanegol.

Er bod, ar y cyfan, ymrwymiad craidd cryf gan bartneriaid i'r Byrddau GICD, mae un neu ddau fwlch yn parhau i fod - yn amlwg gyda'r Heddlu ac Iechyd Meddwl. Yn gyffredinol, mae lefelau presenoldeb wedi bod yn gymysg ac maent efallai'n disgyn.

Mae'r Grwpiau Gweithredol/Gweithredu/Llywio wedi chwarae rhan bwysig mewn rhannu gwybodaeth, codi ymwybyddiaeth o'r GICD a mynd i'r afael â materion proses weithredu pob dydd ond efallai y bydd angen ailgyfeirio peth o'r gweithgaredd hwn i'r Byrddau wrth i GICD ddatblygu ymhellach a chael ei brif-ffrydio.

Mae peth ansicrwydd ynglŷn â gwerth cytundebau Adran 58, er yr ystyriwyd y broses o'u datblygu yn un ddefnyddiol.

Niferoedd y broses GICD

Er bod staff TICD unigol yn gallu disgrifio'n fras y mathau o deuluoedd a fyddai'n fwyaf tebyg o elwa o GICD, roedd hyn gyda grŵp culach nag a ddisgrifiwyd yng nghanllawiau statudol yr GICD. Felly, tybiwyd y byddai'r canllawiau ynglŷn â theuluoedd cymwys yn elwa o gael eu haddasu a'u mireinio ymhellach. Yn benodol, awgrymodd yr adborth i'r gwerthuswyr bod angen gwneud gwaith ychwanegol er mwyn egluro'n glir pa fathau o deuluoedd y credir fyddai'n elwa fwyaf o gefnogaeth GICD. Yn bwysig, bydd angen i'r diffiniad ganolbwyntio ar ymateboldeb posibl y teulu a'u parodrwydd i newid.

Y farn gyffredinol ymhlith staff TICD ac aelodau Bwrdd oedd bod ansawdd yr atgyfeiriadau wedi gwella wrth i wybodaeth y gweithwyr cymdeithasol am GICD gynyddu ac wrth i'r staff TICD ddod yn fwy profiadol. Fodd bynnag, er gwaethaf buddsoddi amser ac ymdrech sylweddol i geisio codi ymwybyddiaeth o GICD ymhlith timau gweithwyr cymdeithasol, roedd y niferoedd yn ystod y flwyddyn yn is nag a ddisgwylid. Gwnaed cyfanswm o 228 atgyfeiriad i GICD ar draws y tri safle Cam 1 yn 2011/12, sy'n uwch na'r 210 atgyfeiriad a gofnodwyd ym mlwyddyn gyntaf GICD ond yn dal yn is na'r disgwyl. Aeth 174 atgyfeiriad i'r cam asesu GICD cychwynnol, ac roedd 26 o'r achosion hyn yn ail-atgyfeiriadau.

Nifer cymharol fach o deuluoedd cymwys oedd yn cwblhau Cam 1 (4-6 wythnos o gefnogaeth ddwys) GICD y llynedd. Ar draws pob un o'r tri safle y cyfanswm oedd 85 o gymharu ag 89 ym Mlwyddyn 1. Yn rhannol mae'r dirywiad bach hwn o ganlyniad i beidio cofnodi teuluoedd a gefnogir am lai na'r cyfnod Cam 1 llawn, ond hyd yn oed wedyn mae'r diffyg niferoedd cyffredinol yn amlwg. Er enghraifft, yn Safleoedd 1 a 3 (nid oes data ar gael ar gyfer Safle 2) derbyniodd 41 o'r

achosion a atgyfeiriwyd gyngor drwy GICD heb dderbyn ymgynghoriad llawn na mynd ymlaen i'r asesiad 72 awr. Wrth symud ymlaen, teimla'r gwerthuswyr ei bod yn bwysig bod y tri safle yn cofnodi'n gywir nifer yr achosion lle rhoddir 'cyngor yn unig' a lle bydd ymgynghoriad yn digwydd, yn ogystal â'r rheiny sy'n symud ymlaen yn ffurfiol i'r asesiad 72 awr.

Eglurodd nifer o deuluoedd eu bod wedi gwneud dewis penodol i gofrestru ar gyfer GICD. Roeddent wedi derbyn eu bod wedi cyrraedd 'y gwaelod' a'u bod angen cymorth. Roedd teuluoedd eraill yn ystyried cymryd rhan yn yr GICD fel ffordd o ddangos eu bod yn barod i 'gydymffurfio' a gwneud beth a ofynnwyd ganddynt.

Golygodd dwysedd GICD bod teuluoedd yn ei ystyried yn ymrwymiad sylweddol. Roedd rhai teuluoedd wedi synnu gymaint o waith yr oedd yn rhaid iddynt hwy eu hunain ei wneud fel rhan o'r Rhaglen. Awgrymodd teuluoedd a TICD y byddai proses drosglwyddo neu ymsefydlu well, gan ddefnyddio gweithiwr cymdeithasol cyfarwydd, efallai'n gymorth i gynyddu recriwtio i GICD.

Gweithrediad GICD

Dosberthir achosion atgyfeirio GICD ar draws aelodau TICD yn seiliedig ar allu yn hytrach nag arbenigedd proffesiynol. Mae'r dull hwn yn agored i risgiau posibl, er bod y rheiny hyd yma wedi eu cydnabod dim ond mewn nifer fechan iawn o achosion, bod rhai materion tanategol yn cael eu methu. Cydnabyddir y byddai'r risgiau hyn, i ryw raddau, bob amser yn bodoli waeth sut y byddai achosion yn cael eu dyrannu, ond byddant o bosibl yn cael eu lleihau pe bai pob safle yn gweithredu lefelau uwch o weithio tîm.

Mae tystiolaeth o'r tri safle cyntaf yn dangos y bu, dros y 12 mis diwethaf, rhywfaint o amrywiaeth o ran sut y cafodd yr GICD ei ddarparu, rhwng y safleoedd a rhwng achosion unigol ym mhob safle. Er enghraifft, dywedodd staff TICD bod hyd Cam 1 yn amrywio yn dibynnu at ymateboldeb neu faint y teulu. O gofio'r hyblygrwydd a gynlluniwyd i mewn i'r model o'r cychwyn cyntaf disgwylir gweld yr amrywiaeth cynyddol hwn ac mae i'w groesawu, cyn belled bod y gwaith cyflenwi lleol yn parhau o fewn paramedrau cyffredinol y model.

Awgrymodd adborth gan bob un o'r tri safle Cam 1 bod peth pryder ymhlith staff TICD bod y trosglwyddo o Gam 1 i Gam 2 yn rhy anodd i rai teuluoedd. Awgrymodd un Rheolwr TICD y dylid ystyried datblygu cam ychwanegol yn y broses GICD, er efallai na fydd hyn yn angenrheidiol gan na fwriadwyd i'r model GICD fod yn un anhyblyg.

Dywedodd rhai teuluoedd eu bod wedi teimlo'n nerfus ynglŷn â'r rhagolygon o leihau lefel y gefnogaeth GICD wrth iddynt symud o Gam 1 i Gam 2. Roedd bod

â rhif ffôn eu gweithiwr TICD yn rhoi sicrwydd iddynt ac yn cael ei werthfawrogi'n fawr.

Mae'r dystiolaeth a gasglwyd yn ystod yr ail flwyddyn o weithgaredd TICD yn awgrymu bod y Rhaglen, mewn mannau, yn dechrau cael dylanwad ar ddarpariaeth gwasanaeth ehangach. Roedd tystiolaeth ymhlith staff ar draws y tri safle bod cefnogaeth gref a chyffredinol ar gyfer GICD fel model cyflenwi, yn cynnwys yr offer a'r dechnoleg arloesol a ddefnyddir.

Dywedodd y teuluoedd eu bod yn hoff iawn o'r gweithwyr TICD. Dywedasant fod eu hymarferydd TICD cyntaf yn aml yn dod yn 'rhan o'r teulu' - gan ennill ymddiriedaeth holl aelodau'r teulu. Eglurodd rhai aelodau teulu eu bod yn teimlo eu bod wedi datblygu gwir gyfeillgarwch gyda'u gweithiwr TICD cyntaf.

Canlyniadau ac effeithiau GICD

Mae'n dal yn rhy gynnar i ddod i unrhyw ganlyniadau cadarn ynglŷn ag effaith hirdymor yr GICD ar ganlyniadau teulu a chynaliadwyedd neu ddyfalbarhad effeithiau o'r fath. Fodd bynnag, mae'r data monitro neu olrhain o'r safleoedd yn awgrymu bod y llwybrau cadarnhaol cyffredinol ar y cyfan yn dal i gael eu cyflawni gan y mwyafrif o'r teuluoedd sy'n cyfranogi (er yn seiliedig ar niferoedd cymharol fach). Mae data o Safle 1 yn dangos bod 21, o'r 31 achos a dderbyniwyd ar Gam 1 yr GICD, wedi cwblhau'r cam hwn o'r broses. Mae data tebyg o Safle 3 yn dangos bod 23 achos, o'r 34 achos a dderbyniwyd ar Gam 1, wedi eu cwblhau.

Mae data monitro yn awgrymu bod gwelliant mawr yn digwydd rhwng dechrau a diwedd Cam 1. Mae cam nesaf yr ymyrraeth hyd yr adolygiad chwe mis wedi ei nodweddu gan welliant mwy graddol o ran gweithrediad teulu. Rhwng yr adolygiad chwe mis a'r adolygiad terfynol wedi 12 mis gwelir symudiad cadarnhaol sylweddol arall.

Nododd ymgynghoreion nifer o enghreifftiau lle mae'r ymyrraeth wedi gwneud gwahaniaeth gwirioneddol o ran helpu aelodau teulu gyda chamddefnydd sylweddau a mynd i'r afael â materion cymhleth ehangach wrth iddynt geisio gweddnewid eu bywydau.

Amlygodd trafodaethau ehangach gyda'r tri TICD set ehangach o ffactorau a arweiniodd at ganlyniadau cadarnhaol. Er ei bod hi'n anodd cyffredinoli, adroddwyd ei bod yn ymddangos bod GICD yn cyflawni'r effaith mwyaf i'r teuluoedd hynny y gellir eu nodweddu fel rhai 'newydd' i'r system neu 'deuluoedd ymyrraeth gynnar'.

Roedd mwyafrif y teuluoedd a holwyd yn teimlo bod y rhaglen GICD wedi effeithio'n gadarnhaol iawn ar y teulu. Er y gellir egluro hyn yn rhannol drwy'r

detholiad sampl, sef mai'r teuluoedd hynny a oedd wedi elwa fwyaf oedd y mwyaf tebygol i ymgysylltu â'r broses werthuso, mae'n rhoi tawelwch meddwl ac yn ddarlun o'r model yn gweithio mewn rhai teuluoedd.

Fodd bynnag, nid oedd pob teulu a holwyd yn teimlo eu bod wedi elwa gan GICD. Cafodd tri theulu (allan o 23) brofiad negyddol o'r Rhaglen. Cafodd eraill brofiadau mwy cadarnhaol ond roeddent yn credu mai dim ond ychydig oedd yr GICD wedi ei wneud iddynt yn y tymor hwy.

Materion i'w hystyried

Mae cyfres o faterion wedi dod i'r amlwg o ail flwyddyn gwerthusiad yr GICD. Cyflwynir y rhain yn y tabl isod er mwyn eu hystyried.

	Mater	Cyfrifoldeb arweiniol
1.	Dylai Byrddau GICD adolygu lefelau'r niferoedd o fewn eu timau a gosod targedau blynyddol clir ar gyfer nifer yr atgyfeiriadau ar gyfer eu TICD yn seiliedig ar allu ac angen lleol. Dylid olrhain cynnydd yn erbyn y targed hwn bob chwarter blwyddyn.	Byrddau GICD yn amodol ar gytundeb Llywodraeth Cymru
2.	Lle bo amrywioldeb a phresenoldeb isel ar Fyrddau GICD, dylai'r Byrddau perthnasol ystyried pam fod presenoldeb yn edwino a chymryd camau i dynnu aelodau allweddol yn ôl i mewn.	Byrddau GICD
3.	Dylai pob TICD sydd newydd ei sefydlu sicrhau ei fod yn buddsoddi digon o amser, ymdrech ac egni i feithrin perthynas a chodi ymwybyddiaeth o GICD er mwyn cael llif priodol o atgyfeiriadau addas ym *mlwyddyn gyntaf* eu gweithredu; tra dylai TICD sy'n bodoli gynnal lefelau ymwybyddiaeth GICD er mwyn sicrhau bod lefelau cynaledig o atgyfeiriadau priodol yn digwydd.	Byrddau GICD ac TICD
4.	Dylai Byrddau GICD gael y dasg o sicrhau bod fframweithiau monitro a gwerthuso effeithiol yn cael eu sefydlu fel y gellir canfod effeithiau tymor hwy y ddarpariaeth GICD ar lefel leol ac y gellir dosbarthu'r canfyddiadau yn eang. Dylid defnyddio'r rhain i lywio gweithgaredd GICD a darpariaeth gwasanaethau ehangach yn y dyfodol.	Byrddau GICD
5.	Wrth ddiweddaru canllawiau statudol ar GICD, dylid ystyried rhoi rhagor o fanylion ynglŷn â chymhwysedd/teuluoedd targed ar gyfer GICD (er mwyn cefnogi ymhellach y gwaith o hyrwyddo'r gwasanaeth yn lleol); a rôl y Gweithiwr Cymdeithasol Ymgynghorol er mwyn sicrhau y ceir y gwerth ychwanegol mwyaf o'r rôl. Bwriedir i'r model GICD fod yn hyblyg. Dylid cadw gallu pob safle i deilwra a siapio'r model, fel ei fod yn gallu ymateb i angen lleol. Felly, mae'n bwysig gwneud pob safle yn ymwybodol bod sgôp o fewn y model i ganiatáu i'r ddarpariaeth gael ei theilwra'n ddigonol er mwyn diwallu'n effeithiol anghenion teuluoedd unigol.	Llywodraeth Cymru
6.	Dylid rhoi ystyriaeth yn lleol i beth ellid ei wneud i gefnogi teuluoedd sydd ddim yn barod neu sydd heb gymhelliant digonol i ymgysylltu mewn GICD.	Swyddogion Arweiniol GICD Byrddau GICD
7.	Mae angen i bob TICD fod yn ofalus i gynnal gweithio a myfyrio fel tîm ar sail gydweithredol er mwyn sicrhau darpariaeth o safon uchel ar gyfer y model. Dylai'r Byrddau GICD a'r Rheolwyr TICD sicrhau bod diwylliant cryf o weithio cydweithredol a rhyngweithiad staff gydag TICD. Dylai hyn fwydo i'r prosesau gwerthuso TICD unigol.	Byrddau GICD a Swyddogion Arweiniol
8.	Bydd TICD angen mynediad at syniadau ac arfer presennol ar draws y meysydd o ba rai y daw aelodau'r tîm. Mae'n debyg y gwneir hyn orau gan gynlluniau datblygu unigol staff, yn cynnwys amser iddynt	Rheolwyr TICD, staff a chyrff proffesiynol/cyn-gyflogwyr

Mater		Cyfrifoldeb arweiniol
	gynnal ac adeiladu eu gwybodaeth, gyda chefnogaeth gan y Rheolwr TICD a'u cyn-gyflogwyr.	
9.	Mae angen cymryd gofal gyda mannau trosglwyddo o fewn y model. Bydd hyn yn cynorthwyo i sicrhau bod teuluoedd yn cael eu cyflwyno'n iawn i'r gweithiwr GICD ac yn cael sesiwn 'ymsefydlu' ar ddechrau'r broses, ac yna symud yn ôl yn llyfn i weithio gyda'u gweithiwr cymdeithasol (yn absenoldeb mewnbwn GICD dwys). Yn yr un modd, bydd hefyd angen rheoli'n ofalus y cyfeirio a'r atgyfeirio i ddarparwyr gwasanaeth ehangach er mwyn lleihau unrhyw effeithiau anffafriol ar y teulu.	Staff TICD a gweithwyr cymdeithasol

Ffynhonnell: SQW 2013